

інших попередників – страчених Л. Курбаса, М. Куліша, М. Хвильового, О. Шумського тощо, – усі вистави та концерти були спрямовані на прославлення соціалістичного устрою і досягнень Радянського Союзу.

Структура та складові радянського мистецтва в Україні були досить розвинені як за загальноєвропейськими, так і за класичними стандартами, але водночас досить закостенілими, технічно та морально застарілими. Сильний відбиток на нього наклали тодішній суспільний лад та притаманна йому культурна політика. Роки Горбачовської відлиги та здобуття Україною незалежності відкрили нові горизонти в національному мистецтві.

*Загородня Ольга Феліксівна,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АСОЦІАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ «НАЦІЯ» У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Вивчення мовних картин світу продовжує цікавити науковців. У цій галузі плідно працюють Т. Бісовецька, О. Горошко, О. Залевська, А. Корольова, Т. Недашківська, Т. Толчєєва та ін. Поширеними є дослідження окремих концептів як елементів мовної картини світу (праці У. Марчук, Н. Рудніченко, О. Яцкевич та ін.).

Концепти розглядають як когнітивну структуру, результат відображення фрагмента дійсності, у якому зафіксовано поняттєвий, вербальний, асоціативний, культурологічний зміст (Р. Павіленіс, [1]); “пучок” уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань, що супроводжують слово і є предметом емоцій, симпатій, антипатій, а іноді і зіткнень (Ю. Степанов [3, с. 40]); утворення, яке включає в себе і психологічне значення, і особистісний смисл (В. Піщальнікова [2, с. 15]), а смисл – це складова свідомості, що об’єднує візуальні, тактильні, слухові, смакові, вербальні та інші можливі характеристики об’єкта [2, с.12] тощо.

Одним із аспектів дослідження концепту є аналіз його асоціативного поля, отриманого у результаті проведення асоціативного експерименту. Асоціативний експеримент (зокрема, вільний асоціативний експеримент, далі – ВАЕ) передбачає, що респонденти надають експериментатору перше слово-реакцію (словосполучення, фразу, знак, цифру, емотикон тощо), яке спаде їм на думку, коли вони почули від експериментатора слово-стимул, і в результаті проведення ВАЕ реакції респондентів складають асоціативне поле слова-стимула. Цей психолінгвістичний метод є плідним інструментом дослідження стереотипів мовної свідомості соціальних груп, а у разі великого масштабу проведення ВАЕ – і цілого соціуму (нації), оскільки асоціації відображають як результат пізнання дійсності, так і особистісні смисли респондентів.

У ситуації сьогodнішньої суспільно-політичної перебудови в Україні необхідним є, на нашу думку, вивчення асоціативного поля концепту “нація”

для аналізу його сприйняття українцями і розуміння ступеня національного самоусвідомлення.

Слово-стимул “нація” увійшло у список слів-стимулів масового експерименту, проведеного в 12 регіонах України у 2013–2016 рр. Було опитано 1000 респондентів – студентів ВНЗ віком 17–22 роки обох статей. За допомогою авторського комп’ютерного інструмента “STIMULUS” опрацьовано 68 000 асоціацій та асоціативних зв’язків “стимул – реакція”. Асоціативне поле (далі – АП) стимулу “нація” містить 442 реакції.

В асоціативному полі стимулу “нація” було виділено ядро і периферію за мірою частотності реакцій (далі – R) респондентів. Ядро асоціативного поля (найчастотніші реакції) склали такі асоціації: *українці 0,081* (індекс яскравості); *українська 0,081*; *люди 0,079*; “–” (*відмова реагувати*) *0,068*; *народ 0,057*. На ближній периферії асоціативного поля (реакції високої частотності) простежуємо мотив єдності, сили і свободи нації: *єдина 0,029*; *єдність 0,020* (СІЯ – сумарний індекс частотності реакцій такого змісту в АП – склав 0,082; R – *об’єднання 0,007*; *єдинство (рос.) 0,005*; *об’єднані люди 0,002*; *спільність 0,002*; *згуртованість 0,002*; *посідані люди 0,002*; *єдинодумство 0,002*; *об’єднання людей 0,002*; *єдине ціле 0,002*; *єдина (рос.) 0,002*; *одна кров 0,002*; *ціле 0,002*), *сильна 0,020*; *сила 0,014* (*могутня 0,002*; *непереможна 0,002*; *свободолюбива 0,002* – СІЯ 0,040), *вільна 0,011* (*свобода 0,005*; *з вільною думкою 0,002* *незалежність 0,002* – СІЯ 0,020). Звичайно, українці мислять націю, передовсім, як українську: СІЯ таких реакцій в АП складає 0,057 (*Україна 0,016*; *українець 0,016*; *українка 0,007*; *рідна 0,002*; *український народ 0,002*; *Ми – Українці* (збережено орфографію респондента) *0,002*; *укр. 0,004*; *українки у вишиванках 0,002*; *українці (рос.) 0,002*; *українців 0,002*; *только украинская (рос.) 0,002*). Проте були названі й інші нації: *євреї 0,005* (*євреї 0,002*; СІЯ 0,007); *італійці 0,002*; *американці 0,002*; *китайці (рос.) 0,002*. Уваги заслуговує факт асоціювання нації зі слов’янами (*слов’янин 0,002*; *славянин (рос.) 0,002* – СІЯ 0,004) та арійцями (*арійці 0,002*). Нація в очах українців – *єдина 0,029*; *сильна 0,020*; *вільна 0,011*; *велика 0,009*; *моя 0,007*; *здорова 0,005*; *свідома 0,005*; *безсмертна 0,005*; *гідна 0,005*; *незламна 0,005*; *найкраща 0,002*; *молодіжна 0,002*; *великая (рос.) 0,002*; *дружня 0,002*; *древня 0,002*; *світла 0,002*; *важлива 0,002*; *повстала 0,002*; *непереможна 0,002*; *яскрава 0,002*; *співуча 0,002*; *квітуча 0,002*, але й *бідна 0,002*; *обманутая (рос.) 0,002*; *вимирающая (рос.) 0,002*; *іноді стадо 0,002*; *вмирає 0,002*; *стоне 0,002*.

Великою мірою українці асоціюють націю з патріотизмом: *патріоти 0,007*; *патріотизм 0,002*; *патріот 0,002* (СІЯ 0,011), проте тривожними є асоціації з фашизмом і нацизмом – негативними тенденціями в усвідомленні нації як могутньої спільності: *Гітлер 0,002*; *фашисти 0,002*; *фашизм 0,002*; [малюнок символу схожого на свастику] *0,002* (СІЯ 0,008); *націоналізм 0,007*; *нацизм 0,002* (СІЯ 0,009).

Серед номінацій символіки української нації респонденти назвали сало *0,002*; вишиванку (*українки у вишиванках 0,002*); козацтво *0,002* (*козаки 0,002*; СІЯ 0,004); вінок *0,002* ([малюнок україночки у вінку] *0,002*; СІЯ 0,004); національний колір (*жовто-блакитна 0,002*; *синьо-жовтий 0,002*; СІЯ 0,004).

Важливими явищами-композицями нації та її виразниками українці вважають такі: культура 0,005 (одна культура 0,002; СІЯ 0,007); менталітет 0,005; звичаї 0,002 (традиції 0,002; традиції та історія 0,002; СІЯ 0,006); історія 0,002 (СІЯ 0,004); ідея 0,002 (ідеологія 0,002; ідея нації 0,002; СІЯ 0,006); мова 0,002; віра 0,002; виховання 0,002; автентичність 0,002; свідомість 0,002; певний епос 0,002.

Суспільно-політичні події в Україні 2013–2014 рр. (Революція Гідності та війна з Росією) наклали неминучий відбиток на свідомість українців, що було виявлене у таких асоціаціях-гаслах, як: *Слава нації! – Смерть ворогам! 0,004* (*Смерть ворогам! 0,002*; СІЯ 0,006); *Слава Україні 0,005*; *Ми – Українці 0,002*; *Бандера 0,002*. Цей факт свідчить про гнучкість української мовної свідомості, швидке всотування нових тенденцій, які мають місце у мові суспільства, підвладність мовним впливам з боку ЗМІ.

Великий відсоток відмов реагувати (частотність 0,068) на цей стимул може свідчити на тенденцію, зворотню національній піднесеності в роки опитування: певний протест, протидію, незгоду з домінуванням суспільної думки “ніби- патріотизму”, певною мірою вибудованою штучно.

Особливістю асоціативного поля концепту “нація” є майже повна відсутність негативно забарвлених реакцій (зустрілися хіба що *западенці 0,002*; *хохли 0,002*; *брехня 0,002*), що свідчить про позитивне ставлення українців до цього поняття, а з огляду на особливості АП концепта “нація” – і до українців, самих себе. Отже, українці сприймають концепт “нація” позитивно, пов’язують з нацією найкращі почуття, вірять у згуртованість, дружність, свідомість і бойовий незламний дух українського народу.

Список використаних джерел

1. Павиленис Р. И. Понимание речи и философия языка. Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XVII. Москва: Прогресс, 1986. С. 380–388.
2. Пищальникова В. А. Проблема смысла художественного текста. Новосибирск, 1992. 132 с.
3. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры. Опыт исследования. Москва: Языки русской культуры, 1997. 824 с.

*Касьяненко Алла Леонідівна,
старший викладач кафедри іноземних мов,
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Чому саме англійська мова така важлива? Англійська мова – це офіційна мова міжнародного бізнесу та торгівлі, Інтернету і техніки, науки і мистецтв. Кожен з нас все частіше стикається з нею у спілкуванні з партнерами по роботі та на відпочинку. Англійська мова використовується при заповненні